Управління фітосанітарної безпеки Головного управління Держпродспоживслужби в Кіровоградській області надає прогноз фітосанітарного стану та рекомендації щодо захисту основних сільськогосподарських рослин у господарствах Кіровоградської області в червні 2023 року.

Перебіг кліматичних умов значною мірою позначатиметься на розвиткові сільськогосподарських рослин, ento- і фітопатогенних організмів у посівах і насадженнях та інших угіддях.

У червні посилюється напружена робота аграріїв з догляду та захисту посівів і насаджень. Цього місяця проводиться найбільший обсяг захисних робіт з використанням хімічних засобів захисту рослин, що вимагатиме від спеціалістів максимальних зусиль і уваги із забезпечення контролю організації захисту майбутніх урожаїв та здоров'я людей і навколишнього середовища.

Зернові, зернобобові культури та багаторічні трави. У посівах озимих та ярих зернових колосових культур продовжуватиметься масове відкладання яєць та відродження і вихід на колос личинок клопа шкідливої черепашки, які пошкоджуватимуть зерно під час формування-молочної стиглості. Через розтягнутий період відкладання яєць та відродження личинок у посівах одночасно зустрічатимуться перезимувалі клопи, яйцекладки й личинки різних віків. Перезимувалі клопи завдають кількісних втрат урожаю зерна, а личинки ще і якісних, погіршуючи клейковину, посівні та фуражні властивості зерна.

Через високий рівень заселеності шкідливою черепашкою, передусім посівів озимої пшениці, слід готуватися до масових захисних обробок на значних площах.

Цьогорічний збіг фенофаз рослин та стадій шкідника сприятиме завершенню розвитку клопів до початку збирання врожаю. Найефективніше визначені проти клопів інсектициди спрацьовують після завершення відродження личинок та появи 15-20 % їх третього віку. Цей період настане приблизно в другій декади червня.

Для збереження технологічних і посівних якостей зерна, зокрема насіннєвого, в господарствах, де поширений клоп шкідлива черепашка, високопродуктивні посіви озимої пшениці під час формування-молочної стиглості зерна за наявності 2 і більше личинок на кв.м у посівах сильних і цінних сортів, яру пшеницю твердих сортів 1-2, на решті посівів 4-6 личинок на кв.м, насіннєві ячмені 8-10, товарні 20-25 личинок на кв.м обприскують інсектицидами, дозволеними до використання згідно Державного реєстру пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні (далі – Державний реєстр). Захист посівів від клопа шкідливої черепашки необхідно провести протягом 10-12 днів від завершення відродження личинок до появи четвертого віку їх.

Під час формування зерна-молочної стиглості скрізь розвиватимуться та шкодитимуть злакові попелиці та пшеничний трипс, зростанню чисельності яких сприятимуть оптимальні температура повітря 18-22° та відносна вологість 65-75 %. Ними заселено 3-7 % рослин на 18-64 % площ. Харчування цих

фітофагів в надпороговій чисельності призводить до значного зменшення маси зерна й недобору валу його.

У червні відбудеться вихід з ґрунту та живлення хлібної жужелиці (туруна) та хлібних жуків (переважно кузька, хрестоносець), чисельність яких в окремих господарствах Кропивницького (Бобринецький, Компаніївський, Новгородківський, Устинівський, Олександрівський), Олександрійського (Петрівський, Світловодський) районах, де на полях при весняних розкопках виявлено шкідника, ймовірно буде надпороговою. При цьому вони спочатку пошкоджуватимуть зав'язь, а пізніше зерно, яке формується. Втрати зерна є результатом живлення ним жуками та осипання його в період пошкодження.

В ярині шкідливими залишатимуться хлібні п'явиці, злакові мухи (шведські, гессенська), хлібні блішки, стебловий пильщик та вищезазначені шкідники озимини. Проти зазначених шкідливих комах зернових культур ефективні інсектициди, які використовуються проти шкідливої черепашки.

У посівах озимих зернових колосових культур актуальною залишається загроза розвитку та поширення борошнистої роси, септоріозу, бурої листкової іржі, якими охоплено 1-7 % рослин на 15-58 % площ. Можливі осередки розвитку жовтої іржі в посівах озимої пшениці. Вищезазначені хвороби та гельмінтоспоріоз, ринхоспоріоз, інші плямистості розвиватимуться повсюди на ярих колосових культурах. У посівах вівса розвиватиметься червоно-бура плямистість. У посівах озимого та ярого ячменів набуде поширення летюча сажка. За високої зволоженості під час наливу зерна на колосках ймовірний розвиток фузаріозу та септоріозу.

За високого інфекційного фону масовий розвиток (епіфітотія) можливий за умов теплої, вологої погоди в загущених з високим рівнем азотного удобрення посівах. За такої ситуації насіннєві та високопродуктивні посіви мають бути оздоровлені.

Ефективне оздоровлення рослин досягається шляхом обприскування високопродуктивних посівів під час формування зернівок дозволеними до використання фунгіцидами.

Дощова погода у фазі бутонізації-цвітіння гороху сприятиме масовому відродженню личинок бульбочкових довгоносиків, які харчуватимуться на корінцях культури. Після заляльковування личинок вихід жуків нового покоління відбуватиметься в другій половині червня. Горохова попелиця за умов помірно теплої вологої погоди утворюватиме численні колонії на рослинах гороху, що спричинятимуть погіршення розвитку рослин культури. Жуки горохової зернівки заселятимуть спочатку крайові смуги, за жаркої погоди (не нижче 21°С) в період цвітіння живитимуться пилком і пелюстками гороху, а за t^{o} 18-27°С відкладатимуть яйця, відроджені з яких личинки пошкоджуватимуть зерно майбутнього врожаю. Бутонам, квіткам і зав'язі гороху завдаватимуть шкоди личинки горохового комарика (галиці), трипси, гусениці листогризучих совок. Літатимуть і відкладатимуть яйця метелики горохової плодожерки. За сухої спекотної погоди можливе підвищення чисельності метеликів акацієвої (бобової) вогнівки.

За високої вологості повітря і температури 18-25ºС в загущених посівах гороху рослини хворітимуть на аскохітоз, пероноспороз, сіру гниль, борошнисту росу. Високі температури повітря за низької вологості ґрунту (40-60 %) сприятимуть розвитку фузаріозної кореневої гнилі.

В період бутонізації-початку цвітіння посіви обробляють інсектицидами проти горохового зерноїда (2-3 жука на 10 п.с.), попелиці (250-300 екз. на 10 п.с.), трипса (2 екз. на квітку), горохової плодожерки, акацієвої вогнівки (25-30 яєць на кв.м), горохового комарика. Насіннєві ділянки проти хвороб обприскують дозволеними до використання фунгіцидами, для підвищення стійкості рослин застосовують фосфорно-калійні добрива.

За сухої жаркої погоди у червні рослинам сої у плантаціях завдаватимуть шкоди бульбочкові довгоносики, клопи, попелиці, гусениці совок, дротяники. Низька температура за проростання насіння, ґрунтові й повітряні посухи у післясходовий період сприятимуть поширенню фузаріозу. Підвищена вологість повітря за температури 18-26ºС спричинить розвиток пероноспорозу, аскохітозу, альтернаріозу, септоріозу. За умов прохолодної вологої погоди можливий розвиток сім’ядольного бактеріозу.

Проти бульбочкових довгоносиків (8-15 жуків на кв.м), люцернового клопа (2-5 екз. на рослину), попелиць (250-300 екз. на 10 п.с.) посіви сої обприскують препаратами рекомендованими Державним реєстром. В насіннєвих посівах обприскування проводять відразу після виявлення сисних шкідників для запобігання поширення вірусної інфекції. Рослини, що уражені пероноспорозом, церкоспорозом, вірусними хворобами з насіннєвих посівів видаляють.

У багаторічних травах після підкосу під час стеблування-бутонізації рослин розвиватимуться і шкодитимуть жуки й личинки довгоносиків, гусінь совок, клопи, попелиці, товстоніжки, комарики, осередково лучний метелик, сарана, інші. За вологої теплої погоди поширюватимуться плямистості, антракноз, аскохітоз, пероноспороз, інші.

Проти жуків і личинок довгоносиків, гусениць совок і п’ядунів, попелиць, клопів та бур’янів проводять підкіс багаторічних трав у фазу масової бутонізації для одержання насіння з проміжного укосу, з другого – перед чи на початку цвітіння з обов’язковим вивезенням зеленої маси з полів. Після підкосу в насіннєвих ділянках в період стеблування-бутонізації рослин люцерни посіви обробляють за наявності ЕПШ фітономуса (жуків 5-8 екз. на кв.м, личинок 20-30 екз. на 100 п.с.), жовтого тихіуса 20-30 жуків, гусениць совок 8-10 екз. на кв.м, клопів-сліпняків 15-20, люцернової товстоніжки 20-25, попелиць 500-600 екз. на 100 п.с. Одночасно з інсектицидами застосовують мікроелементи (борна кислота, молібдат амонію, 0,3-0,6 кг/га).

Технічні культури. У червні в посівах цукрового буряка розвиватимуться й пошкоджуватимуть рослини жуки й личинки звичайного бурякового довгоносика. Найбільша небезпека від них очікується, передусім на посівах пізніх строків сівби. Особливої уваги слід надати раннім посівам культури, де закінчилась захисна дія токсикації.

На забур`янених березкою й осотом плантаціях буряків розвиватимуться личинки сірого бурякового довгоносика. Скрізь шкодитимуть культурі бурякові блішки. За помірно теплої вологої погоди на рослинах масово розмножуватиметься листкова бурякова попелиця. На забур`янених площах буряків можливі осередки розвитку бурякових щитоносок, мінуючих мух. За посушливої жаркої погоди осередково пошкоджуватимуть культуру бурякові мінуюча міль, коренева попелиця, павутинний кліщ. Повсюди ймовірні розвиток і шкідливість листогризучих та підгризаючих совок, можливі осередки розвитку лучного метелика, саранових.

На запливаючих ґрунтах, за утворення поверхневої кірки, надлишку або нестачі поживних елементів рослини буряків до фази 3-х пар справжніх листків уражуватиме коренеїд. Тепла з достатньою вологістю повітря погода сприятиме поширенню церкоспорозу, плямистостей листя. За прохолодних умов рослини хворітимуть на пероноспороз. Ураження рослин борошнистою росою, фузаріозною гниллю ймовірне за умов сухої жаркої погоди.

Захищають посіви від попелиці за ЕПШ 5 % заселених рослин й мінуючих мух – 30 % заселених рослин. За співвідношення ентомофаг:попелиця 1:30 або ураження 30 % особин попелиці хворобами обробки інсектицидами недоцільні. За появи ознак пероноспорозу, окремих плям церкоспорозу на 3-5 % рослин, за ураження борошнистою росою, іншими хворобами 5-10 % рослин посіви оздоровлюють дозволеними препаратами. За наростання хвороб проводять повторний обробіток (бажано іншим фунгіцидом) через 12-15, після обробки фундазолом – через 20-25 днів.

Чисельність листогризучих і підгризаючих совок на стадії яйця ефективно контролює трихограма, випуск якої проводять відповідно до технології. Гусениць совок у посівах знешкоджують за показниками ЕПШ дозволеними інсектицидами.

У посівах соняшнику тепла з помірними опадами погода у червні сприятиме наростанню чисельності й шкідливості геліхризової попелиці, клопів, цикадок, трипсів, павутинного кліща. Скрізь вогнищами розвиватимуться та пошкоджуватимуть рослини гусениці листогризучих совок, осередково лучного метелика й саранові. Пізні сходи соняшника заселятимуть та пошкоджуватимуть сірий і чорний довгоносики, піщаний мідляк, дротяники й несправжні дротяники, гусениці підгризаючих совок. Посіви культури, переважно засмічені квітучою рослинністю, заселятимуть жуки соняшникових вусача й шипоноски, які після додаткового живлення відкладатимуть яйця в стебла, де згодом розвиватимуться личинки.

Повсюдний розвиток білої й сірої гнилей, фомозу, несправжньої борошнистої роси соняшника уможливлюватиметься за теплої з частими опадами погоди. Осередково поширюватимуться в культурі іржа, борошниста роса, септоріоз, фомопсис.

Посіви захищають в разі заселення попелицею понад 20 % рослин соняшника (на кожній по 40-50 екз.) і відсутності ентомофагів; ягідним, польовим і люцерновим клопами (2 екз. на кошик). Під час масового відкладання яєць лускокрилими випускають яйцеїда-трихограму (за

рекомендаціями). Гусениць І-го покоління лучного метелика за чисельності понад 8-10 екз. на кв.м знешкоджують обробками дозволеними інсектицидами. На ділянках гібридизації хворі рослини соняшнику за можливості видаляють. До цвітіння в посівах культури проводять оздоровлення рекомендованими пестицидами від пероноспорозу, фомопсису, гнилей.

Осередково в стручках озимого ріпаку, попередньо пошкоджених насіннєвим прихованохоботником, розвиватимуться личинки капустяного стручкового комарика (галиці). За випадання дощів рослини уражуватимуться циліндроспоріозом, гнилями, розвиток яких за 14 днів до збирання і побуріння 70 % кошиків.

Картопля та овочеві культури. Повсюдно в посівах картоплі, томатів, баклажанів продовжуватиметься живлення колорадського жука та відкладання яєць, відбуватиметься масове виплодження та живлення личинок. Жарка погода у червні прискорить розвиток усіх фаз шкідника і сприятиме зростанню шкідливості, яку обмежують обробками плантацій.

За масового з'явлення личинок першого-другого віків чисельністю 10-20 екз. на кожну з 8-10 % заселених рослин, застосовують дозволені до використання пестициди відповідного спектру дії.

Капусту скрізь заселятимуть і пошкоджуватимуть попелиці, гусениці біланів, совок, капустяної молі, подекуди клопи, бариди, прихованохоботники, шкідливість яких зростатиме за посушливої погоди.

Культуру захищають шляхом обприскування одним з препаратів в разі заселення капустяною попелицею 5-10 % рослин, за ЕПШ капустяної совки 1-2 гусениці на рослину ранньої чи 5 гусениць пізньої капусти, якщо заселено 5 % рослин і більше.

У червні рослини картоплі, томатів уражуватимуться фітофторозом, альтернаріозом, огірків – бактеріозом, пероноспорозом, цибулі – пероноспорозом. За умов вологої погоди розвиток і поширення хвороб зростатимуть.

Від хвороб картоплю захищають профілактично у фазі бутонізації-цвітіння, томати – за появи плям фітофтори на картоплі.

У посівах гарбузових культур (кабачки, кавуни, дині) розвиватимуться баштанна попелиця, павутинний кліщ, тютюновий трипс, з хвороб поширюватимуться бактеріоз, антракноз тощо. Захист гарбузових культур від сисних шкідників та хвороб передбачає обприскування дозволеними пестицидами відповідного спектру дії.

Плодові насадження. Харчуватимуться листками дерев молоді жуки яблуневого квіткоїда, в кінці червня вони перейдуть у літню діапаузу. Метелики білана жилкуватого відкладатимуть яйця, через 2-3 тижні відроджуватимуться їх гусениці. Закінчать живлення і заляльковуватимуться гусениці золотогуза, розанової листокрутки, шовкопрядів, яблуневої молі, згодом вилітатимуть метелики і відкладатимуть яйця. Тепла і посушлива погода сприятиме зростанню чисельності й шкідливості сисних комах (кліщів, попелиць, медяниць, щитівок, несправжньощитівок).

У яблуневих садах скрізь продовжуватиметься літ яблуневої плодожерки, відкладання яєць та відродження гусениць (початок льоту в цьому році відмічено з 20 травня на півдні нашої області). Личинки яблуневого і грушевого плодових пильщиків пошкоджуватимуть плоди, виїдаючи насіннєву камеру, личинки сливового пильщика живитимуться плодами сливи. Вишнева муха відкладатиме яйця в плоди вишні й черешні середніх і пізніх сортів, де розвиватимуться її личинки.

Жарка волога погода сприятиме подальшому поширенню борошнистої роси, плодової гнилі. Масовому прояву кокомікозу, клястероспоріозу, кучерявості листків персика, полістигмозу, у зерняткових насадженнях парші сприятиме прохолодна погода за значних опадів.

Сади обробляють під час масового відкладання яєць, на початку відродження гусениць першого покоління яблуневої плодожерки, парші, борошнистої роси пестицидами згідно Державного реєстру.

Грушеві насадження обприскують за масового льоту метеликів грушевої плодожерки, орієнтовно через 40 днів після цвітіння пізніх сортів груші проти вказаного шкідника та парші й борошнистої роси.

Сорти вишні й черешні середнього й пізнього строків достигання, не пізніше, як за 20 днів до початку збору врожаю проти вишневої мухи, кокомікозу, плодової гнилі захищають інсектицидами і фунгіцидами відповідного спектру дії.

Багатоїдні шкідники. Саранові (стадні види – італійський прус та нестадні – кобилки блакитнокрила, чорносмугаста, хрестовичка мала, ін.). В неугіддях, незораних землях, інших стаціях продовжиться виплодження та живлення личинок саранових, перехід їх у старші віки.

За умов жаркої посушливої погоди (t^o 25-30°С і низька вологозабезпеченість) ймовірне збільшення осередків підвищеної чисельності саранових, шкідливість яких зростатиме в разі передчасного загрубіння та вигорання рослинності в місцях їх резервацій. У пошуках соковитої рослинності личинки переселятимуться в посіви зернових культур, овочевих, кукурудзи, соняшнику, багаторічних трав, виноградники, існує вірогідність утворення куліг саранових, зокрема італійського пруса.

Залишається вірогідність формування осередків перелітної (азіатської) сарани у плавнях річок, очеретяних заростях, передусім у місцях резервації, яким необхідно приділити особливу увагу під час постійного моніторингу і контролю за розвитком цього фітофага. Захист посівів від саранових слід розпочинати за масової появи личинок першого віку, основну масу яких необхідно ліквідувати до закінчення розвитку третього-четвертого віків.

За чисельності личинок італійського пруса 2-5, нестадних видів 10-15 екз. на кв.м проводять обприскування препаратами згідно Державного реєстру. За температури повітря вище 25°С ефективні фосфорорганічні інсектициди або суміші препаратів. На присадибних ділянках використовують дозволені препарати, які можуть бути ефективними проти саранових.

Гусениці стеблового (кукурудзяного) метелика заляльковуватимуться, відбуватиметься літ метеликів та відкладання яєць у посівах кукурудзи, проса,

сорго та на товстостеблих бур‘янах. За умов помірно вологої погоди протягом червня (tº 18-30°С, вологість > 70 %) інтенсивність льоту та потенційна плодючість метеликів зросте (одна самиця може відкласти в середньому 250-400 яєць).

Ефективним прийомом для обмеження чисельності й шкідливості гусениць фітофага є випуск вогнівочної форми трихограми: перший – на початку, другий – за масового відкладання яєць (50-100 тис. самиць/га).

Лучний метелик. В червні розпочнеться літ метеликів, спарювання та відкладання яйця. За сприятливих погодних умов під час льоту та відкладання яєць (температура повітря 22-25ºС, роси, опади, наявність квітучих бур’янів) ймовірні осередки високої чисельності гусениць у багаторічних травах, цукрових буряках, соняшнику, овочах, інших культурах. Оптимальними умовами розвитку гусениць молодших віків будуть відносна вологість повітря більше 69 % та температура близько 25ºС.

На початку та під час масового відкладання яєць, після сильного льоту метеликів (10-50 екз. на 10 кроків) випускають трихограму. За чисельності гусениць вище ЕПШ, визначених для кожної культури, проводять захисні обробки дозволеними препаратами відповідно до рекомендацій.

Підгризаючі совки. Триватиме літ метеликів озимої, окличної, інших совок. Тепла (18-27°С), помірно волога (70-90 %) погода сприятиме інтенсивному виділенню нектару квітучої рослинності, що необхідний для додаткового живлення самиць. За таких умов відбудеться оптимальне дозрівання статевої продукції та відкладання яєць (500-800 яєць на одну самку). За середньодобової температури повітря 18-25°С виплоджуватимуться гусениці, які шкодитимуть у посівах зернових, просапних, овочевих та інших культур.

Ймовірне утворення вогнищ підвищеної чисельності й шкідливості фітофагів у посівах сільськогосподарських культур.

За появи осередків надпорогової чисельності гусениць (ЕПШ у посівах буряків 1-2, кукурудзи, соняшнику, картоплі, інших просапних 3-8, озимої пшениці 2-3 екз. на кв.м) застосовують хімічні препарати за регламентами існуючих технологій. Інсектициди доцільніше застосовувати в період виплодження гусениць та появи другого віку їх, коли вони живляться відкрито і є найбільш уразливими.

Скрізь у посівах багаторічних трав, овочевих і просапних культур розвиватимуться і шкодитимуть гусениці листогризучих совок (капустяної, совки-гамми, городньої, люцернової, помідорної, бавовникової, інші), чисельність яких повсюди щорічно зростає через організаційно-господарські негаразди, забур’яненість, незораність полів тощо.

Проти гусениць листогризучих совок використовують дозволені препарати у рекомендованих нормах. У посадках капусти ефективні гормональні препарати.